

UZASADNIENIE WYROKU

Powodowie E. D. i A. D. wnieśli przeciwko G. D. pozew o zapłatę kwoty 5.875 zł na rzecz każdego z nich tytułem zachowku po zmarłym dnia 13 marca 2013r. W. D., z ustawowymi odsetkami od dnia 14 marca 2015r. do dnia zapłaty. W uzasadnieniu pozwu wskazano, że powodowie są dziećmi zmarłego, a spadek po nim na podstawie testamentu nabyła żona G. D.. Spadkodawca pozostawił majątek o wartości 35.250 zł, ustalony w spisie inwentarza sporządzonym przez Komornika Sądowego przy Sądzie Rejonowym w Gryfinie G. J. z dnia 30 stycznia 2015r. w sprawie Km 531/14, zatem udział każdego z powodów, jeśli dziedziczyliby z ustawy, wynosiłby 1/3 spadku, tj. 11.750 zł, zaś połowa z tej kwoty stanowi kwotę dochodzoną pozwem przez każdego z powodów.

Pozwana G. D. w sprzeciwie od nakazu zapłaty wniosła o oddalenie powództwa w całości wskazując, że powodowie nieprawidłowo ustalili wysokość należnego im zachowku. Podniosła, że ustaloną w spisie inwentarza wartość masy spadkowej należy pomniejszyć o koszt postawienia nagrobka spadkodawcy wraz z kosztem fotografii nagrobnej i ławeczki, łącznie 10.914 zł. Wskazała, że kwota należnego powodom zachowku wynosić powinna 3556 zł (32.250 - (...) = 21.336:6= (...)) i taką kwotę zgodziła się zapłacić na rzecz powodów tytułem zachowku.

Sąd ustalił następujący stan faktyczny:

W. D. zmarł w dniu 13 marca 2013 roku. Był żonaty z G. D. i miał dwoje dzieci: E. D. i A. D.. Pozostawił testament notarialny z dnia 20 grudnia 2012r., w którym powołał do spadku po sobie jako wyłącznego spadkobiercę G. D.. Sąd Rejonowy w Gryfinie stwierdził tę okoliczność w postanowieniu z dnia 26 września 2013r.

Bezsporne, a nadto:

- odpis postanowienia Sądu Rejonowego w Gryfinie z dnia 26 września 2013r. k.24 akt sprawy I Ns 877/13;
- odpis skrócony aktu urodzenia k.11, 12;

G. D. po śmierci męża otrzymała kwotę 20.000 zł tytułem świadczenia z powodu śmierci męża, na podstawie umowy ubezpieczenia grupowego, w ramach którego była ubezpieczona jako pracownik w zakładzie pracy. Powodowie o tym wiedzieli.

Bezsporne

G. D. po śmierci męża utrzymywała kontakt z powodami. Kontaktowali się także w sprawie wystawienia nagrobka W. D.. Powodowie chcieli partycypować w kosztach postawienia nagrobka ojcu, jednak G. D. wskazała im wówczas, że uzyska pieniądze z ubezpieczenia, za które wystawi mężowi pomnik, zaś powodowie mogą ułożyć kostkę wokół pomnika. Wspólnie pojechali do S. do zakładu kamieniarskiego obejrzeć rodzaje nagrobków, aby mieć orientację w tym temacie. Oglądali wówczas jedynie dostępne nagrobki, nie pytali się o ich cechy ani ceny. Powodom podobał się pomnik z ciemnego kamienia, pozwanej z jasnego. Strony nie ustaliły żadnych szczegółów co do nagrobka dla W. D.. Powodowie w niedługim odstępie czasu od tego wyjazdu podczas wizyty u pozwanej zgłosili swe roszczenie o zapłatę zachowku, na co pozwana stwierdziła, że nic im nie zapłaci, że mogą wystąpić na drogę sądową. W sierpniu 2013 roku pozwana, bez uzgodnienia z powodami, zakupiła i postawiła na grobie męża nagrobek pojedynczy, zakupiony w zakładzie kamieniarskim w S.. Zapłaciła za niego gotówką 10.500 zł. Nie zwracała się o zwrot pieniędzy z tego tytułu do powodów. E. D. była świadkiem stawiania tego nagrobka na cmentarzu, gdy przypadkiem tego dnia zaszła na cmentarz. Była wówczas obecna na cmentarzu G. D., jednak powódka zdziwiona faktem stawiania pomnika, nie podjęła na ten temat rozmowy z G. D., ani na cmentarzu, ani kiedykolwiek później. Pozwana zapłaciła także kwotę 204 zł za fotografię umieszczoną na nagrobku oraz kwotę 210 zł za ławkę ze skrzynką i oparciem, postawioną obok grobu.

Dowód:

- rachunek k.36;
- rachunek k.37;
- faktura VAT k.38;
- przesłuchanie powoda A. D. k.71-72;
- przesłuchanie powódki E. D. k.73-74;

Postanowieniem z dnia 1 września 2014r. w sprawie I Ns 630/14 Sąd Rejonowy w Gryfinie postanowił sporządzić spis inwentarza po W. D.. Spis taki sporządził Komornik Sądowy przy Sądzie Rejonowym w Gryfinie G. J. dnia 30 stycznia 2015r. w sprawie Km 531/14. Ustalił, że W. D. pozostawił majątek o wartości 70.500 zł, w skład którego wchodziły: samochód marki P. (...) nr rej. (...) sprzedany za kwotę 63.000 zł, przyczepa kempingowa HOBBY sprzedana za cenę 6.000 zł, tapczan, pralka, lodówka, telewizor o łącznej wartości 1.500 zł, przy czym te przedmioty stanowiły majątek wspólny małżeński z G. D.. Ustalił stan bierny spadku na kwotę 0 zł, zatem czysta masa spadkowa wynosi 35.250 zł. G. D. zgłaszała komornikowi fakt poniesienia kosztów nagrobka dla spadkodawcy, jednak nie znalazło to odzwierciedlenia w protokole spisu inwentarza.

Bezsporne, a nadto:

- odpis postanowienia Sądu Rejonowego w Gryfinie z dnia 1 września 2014r k.13;
- protokół spisu inwentarza k.14-15;
- pismo pełnomocnika G. D. z dnia 2 września 2014r. k.39-40;

Powodowie za pośrednictwem swego pełnomocnika pismem z dnia 4 marca 2015r. wezwali pozwaną do uiszczenia kwoty po 5.850 zł na rzecz każdego z powodów, w terminie do 13 marca 2015r. Pozwana nie uiściła tej kwoty w zakreślonym terminie. W piśmie z dnia 15 marca 2015r. jej pełnomocnik wskazała, że dzieci W. D. otrzymały już należny im zachówek, albowiem spadkodawca darował swym dzieciom lokal mieszkalny. Nadto wskazała, że do długów spadkowych po nim należą koszty pomnika, jaki zmarłemu wystawiła pozwana wraz ze skrzynką obok grobu oraz koszty fotografa, w łącznej kwocie 10.914 zł oraz że dług ten nie został zwrócony pozwanej przez powodów. W tej sytuacji żądanie zapłaty zachowku jest niezasadne. W piśmie z dnia 16 kwietnia 2015r. pełnomocnik powodów nie zgodził się ze stanowiskiem prezentowanym przez pozwaną, wskazując, że powodowie nie otrzymali od ojca mieszkania, otrzymała je ich matka.

Dowód:

- wezwanie do zapłaty k.16-17;
- odpowiedź na wezwanie do zapłaty k.18;
- pismo z 16.04.2015r. k.7;

Powodowie nie wiedzą, jak kształtują się koszty postawienia nagrobka na cmentarzu. Będąc w zakładzie kamieniarskim w S. wraz z pozwaną nie uzyskali wiedzy w tym zakresie, nie pytali się o ceny. Byliby w stanie zapłacić kwotę wydaną przez pozwaną na nagrobek dla ojca pod warunkiem, że pomnik naprawdę by im się podobał. Pomnik wystawiony ojcu przez pozwaną nie jest w ich guście, jest z jasnego kamienia, zbliżony do tego pomnika, jaki wystawiła G. D. swoim zmarłym synom. Oni wolą nagrobki z ciemnego kamienia. Powodów nie byłoby stać na jednorazowe wyłożenie kwoty stanowiącej 1/3 wartości tego pomnika, z uwagi na uzyskiwane zarobki i zobowiązania finansowe.

Dowód:

- przesłuchanie powoda A. D. k.71-72;
- przesłuchanie powódki E. D. k.73-74.

Sąd zważył, co następuje:

Powództwo okazało się zasadne w przeważającej części.

Podstawą powództwa jest przepis art.991 kodeksu cywilnego, zgodnie z którym zgodnie z którym zstępny, małżonkowi i rodzicom spadkodawcy, którzy byliby powołani do spadku z ustawy, należą się, jeżeli uprawniony jest stale niezdolny do pracy albo jeżeli zstępny uprawniony jest małoletni – dwie trzecie wartości udziału spadkowego, który by mu przypadł przy dziedziczeniu ustawowym, w innych zaś przypadkach – połowę wartości tego udziału (zachówek). W przypadku braku testamentu W. D., nastąpiłoby dziedziczenie z ustawy i spadkobiercami byliby: żona zmarłego G. D. w 1/3 części, syn A. D. w 1/3 oraz córka E. D. w 1/3 części. Oznacza to, że wysokość zachowku przysługującego powodom wynosi 1/6 część wartości spadku (połowę udziału spadkowego, który by im przypadł przy dziedziczeniu ustawowym).

Powodowie domagali się od pozwanej kwoty po 5.850 zł każdy z nich z tytułu należnego im zachowku, przyjmując wartość masy spadkowej na kwotę 35.250 zł, ustaloną w protokole spisu inwentarza z dnia 30 stycznia 2015r. przez Komornika Sądowego przy Sądzie Rejonowym w Gryfinie G. J. w sprawie Km 531/14. Pozwana w sprzeciwie od nakazu zapłaty wniosła o oddalenie powództwa w całości, jednakże w treści uzasadnienia wskazała, że nie kwestionuje roszczenia powodów z tytułu zachowku co do zasady, a jedynie zarzuciła im błędne wyliczenie wartości zachowku, polegające na pominięciu długu spadkowego w postaci postawienia przez pozwaną nagrobka ze zdjęciem oraz ławeczki przy grobie, co pomniejsza wartość masy spadkowej o kwotę 10.914 zł.

Nie było sporu co do tego, że wartość spadku pozostałego po W. D. wynosiła 35.250 zł, tj. kwotę ustaloną w spisie inwentarza sporządzonym przez Komornika Sądowego przy Sądzie Rejonowym w Gryfinie G. J. w sprawie Km 531/14. Sąd zatem przyjął taką wartość spadku po W. D. jako punkt wyjścia do ustalenia wysokości zachowku należnego powodom.

Nie był także kwestionowany fakt, iż G. D. poniosła koszt postawienia pomnika na grobie W. D., którego koszt wyniósł 10.500 zł, jak również pokryła koszt usługi fotograficznej (wykonanie zdjęcia zmarłego na nagrobku) oraz ławeczki ustawionej obok grobu, łącznie 10.914 z.

Sporna natomiast była kwestia możliwości odjęcia przez pozwaną od bezspornej wartości masy spadkowej kosztów postawienia nagrobka ze zdjęciem i ławeczki dla spadkodawcy w łącznej kwocie 10.914 zł. Powodowie bowiem kwestionowali taką możliwość wskazując, że koszt nagrobka nie stanowi długów spadkowych w myśl art.922§3 k.c., a zatem nie podlega odliczeniu od czynnej masy spadku przy ustalaniu zachowku. Podnosili także, że rozstrzygające znaczenie dla określenia długów spadkowych ma spis inwentarza sporządzony przez komornika, w którym komornik ustalił stan bierny spadku na "0". Pozwana posiadając wiedzę o toczącym się postępowaniu świadomie zaniechała zgłoszenia dokumentów potwierdzających wydatkowanie kwot z ww. tytułów, wobec tego podnoszenie roszczeń związanych z tymi wydatkami dopiero na etapie obecnego postępowania sądowego musi być uznane jako spóźnione. Niezależnie od powyższego strona powodowa zakwestionowała możliwość odliczenia kosztu nagrobka i zmniejszenia tym samym wysokości należnego powodom zachowku z uwagi na sprzeczność takiego działania z zasadami współżycia społecznego: słuszności, sprawiedliwości i etycznego i uczciwego zachowania. Pozwana bowiem została powołana do spadku jako wyłączny spadkobierca, a nadto była wskazana jako wyłączny beneficjent polisy ubezpieczeniowej posiadanej przez spadkodawcę, z której otrzymała środki pieniężne po śmierci męża i przede wszystkim z tych środków powinna pokryć koszty wystawienia spadkodawcy nagrobka. Nadto podnieśli, że kwota wydatkowana przez pozwaną na nagrobek rażąco przekracza przeciętne koszty związane z pochówkiem i pomnikiem przyjęte w środowisku powodów. Gdyby pozwana umożliwiła powodom współdecydowanie o nagrobku ojca, powodowie nie byliby w stanie sfinansować tego rodzaju pomnika.

Analiza zgromadzonego w sprawie materiału dowodowego doprowadziła sąd do przekonania, że argumenty podnoszone przez stronę powodową wskazane powyżej nie zasługują na uwzględnienie.

Po pierwsze sąd nie podziela argumentacji powodów, że koszt postawienia nagrobka spadkodawcy nie stanowi długów spadkowych w myśl art.922§3 kodeksu cywilnego. Zgodnie z tym przepisem do długów spadkowych należą także koszty pogrzebu spadkodawcy w takim zakresie, w jakim pogrzeb ten odpowiada zwyczajom przyjętym w danym środowisku, koszty postępowania spadkowego, obowiązek zaspokojenia roszczeń o zachówek oraz obowiązek wykonania zapisów zwykłych i poleceń, jak również inne obowiązki przewidziane w przepisach księgi niniejszej. W doktrynie i orzecznictwie sądowym przyjmuje się jednolicie, że zwrot "koszt pogrzebu" nie dotyczy jedynie kosztów samej ceremonii pogrzebowej, ale obejmuje również koszt stypy, jak i koszt postawienia nagrobka (por. uchwała Sądu Najwyższego z dnia 22 listopada 1988 r. w sprawie III CZP 86/88, orzeczenie Sądu Najwyższego z dnia 25 lipca 1967 r. – OSNCP 1968, poz. 48; z dnia 8 maja 1969 r. – OSNCP 1970, poz. 129 i z dnia 13 listopada 1969 r. – OSPiKA 1971, poz. 140; wyrok Sądu Okręgowego we Wrocławiu z dnia 23 maja 2014r. sygn. akt II Ca 394/13; wyrok Sądu Apelacyjnego w Białymstoku z dnia 14 maja 2014 r. I ACa 78/14). Zatem co do zasady koszt postawienia nagrobka - wbrew twierdzeniom powodów - stanowi dług spadkowy który podlegają rozliczeniu przy ustaleniu wysokości należnego powodom zachowku. Według art.922 kc dług spadkowy to koszty pogrzebu w takim zakresie, w jakim pogrzeb ten odpowiada zwyczajom miejscowym, a stawianie nagrobka zmarłemu jest w zasadzie powszechnie przyjęte (por. wyrok Sądu Apelacyjnego w Białymstoku z dnia 14 maja 2014 r. I ACa 78/14). Rozmiar wydatku na nagrobek, podobnie jak pozostałe koszty pogrzebu, ograniczony został w art. 922 § 3 k.c. przyjętym w danym środowisku zwyczajem, co oznacza, że wystawienie nagrobka przekraczającego takie zwyczaje nie stanowi obowiązku ustawowego dla spadkobierców. W ocenie sądu ustalenia w niniejszym procesie wymagało, czy koszt ten mieści się w granicach przeciętnych, nawet jeśli koszty te są oceniane jako znaczne. W niniejszej sprawie koszt wystawienia W. D. w kwocie przekraczającej 10.000 zł można uznać za znaczny, jednakże strona powodowa nie wykazała, aby pomimo tej znaczności koszt ten przekraczał granice kosztów przeciętnych przyjętych w danym środowisku. To powodowie zakwestionowali koszty nagrobka jako rażąco przekraczające koszty przeciętne przyjęte w środowisku powodów, zatem to na nich, zgodnie z zasadą rozkładu ciężaru dowodu, spoczywała inicjatywa dowodowa zmierzająca do wykazania tej okoliczności. Strona powodowa nie przedstawiła żadnych dowodów wskazujących na to, aby koszt postawienia nagrobka ich ojcu przez pozwaną za kwotę 10.500 zł przekraczał zwyczaje przyjęte w ich środowisku. Zdaniem sądu nie jest dowodem na to okoliczność podnoszona przez powodów, że nie stać by ich było jednorazowo na pokrycie tak dużych kosztów. Istotne, że sami powodowie przesłuchani na rozprawie nie potrafili wskazać, czy koszt 10.500 zł za nagrobek to dużo czy mało, czy to koszt przeciętny czy ponadprzeciętny, zgodnie podali, że gdyby pomnik naprawdę im się podobał, to może tyle by na niego wydali, a nadto przyznali, że nie mają wiedzy w zakresie kosztów postawienia nagrobka. Powodowie nie przyrównywali kosztów nagrobka poniesionych przez pozwaną do innych nagrobków, choćby postawionych członkom rodziny lub znajomym rodziny, nie sposób zatem ustalić, na jakiej podstawie powodowie przyjęli, że koszt 10500 zł rażąco przekracza zwyczaje przyjęte w ich środowisku. Fakt, że z uwagi na zarobki powodów nie stać by ich było na jednorazowe wydatkowanie kwoty stanowiącej 1/3 ceny wystawionego przez pozwaną nagrobka, w żaden sposób nie przesądza tego, że koszt nagrobka przekracza ramy kosztów określone w art.922§3 k.c. Co istotne, sami powodowie podczas przesłuchania wskazywali, że pozwana chciała taki pomnik (tj. z jasnego kamienia) postawić na grobie męża (nieodpowiadający gustom powodów), bo swym synom właśnie taki pomnik wystawiła. Może to wskazywać na to, że w środowisku rodziny zmarłego przyjęty był jednak zwyczaj wystawiania nagrobków tego rodzaju czy tej "klasy" kamienia, co świadczy przeciwko twierdzeniom strony powodowej, aby wystawiony nagrobek nie odpowiadał zwyczajom przyjętym w środowisku stron i zmarłego W. D.. Kolor kamienia (powodowie preferowali nagrobki z ciemnego kamienia, pozwana wystawiła mężowi jasny pomnik) w tej sytuacji nie ma znaczenia dla odmiennej oceny sytuacji.

Po drugie, sąd nie podziela argumentu powodów, że pozwana nie może obecnie powoływać się na pokrycie długów spadkowych zmierzając do obniżenia wysokości zachowku należnego powodom, bowiem tego długu nie zgłosiła do spisu inwentarza. W ocenie sądu okoliczność ustalenia w spisie inwentarza biernej masy spadku na "o" oraz że nie wskazano w nim długu w postaci kosztów nagrobka nie przesądza o wygaśnięciu prawa do przedstawienia tego jako dług spadkowy i odliczania od stanu czynnego spadku przy obliczaniu zachowku, albowiem skutkiem sporządzenia

spisu inwentarza masy spadkowej nie jest ani wygaśnięcie długu ani też niemożność jego dochodzenia czy traktowania jako długu spadkowego. Skutki sporządzenia spisu inwentarza są wyrażone w przepisie art.1031 §2 kc i 1032 kc. Zgodnie z treścią art.1031 § 2 k.c. w razie przyjęcia spadku z dobrodziejstwem inwentarza spadkobierca ponosi odpowiedzialność za długi spadkowe tylko do wartości ustalonego w wykazie inwentarza albo spisie inwentarza stanu czynnego spadku. Powyższe ograniczenie odpowiedzialności odpada, jeżeli spadkobierca podstępnie pominął w wykazie inwentarza lub podstępnie nie podał do spisu inwentarza przedmiotów należących do spadku lub przedmiotów zapisów windykacyjnych albo podstępnie uwzględnił w wykazie inwentarza lub podstępnie podał do spisu inwentarza nieistniejące długi. W myśl art. 1032 kc spadkobierca, który przyjął spadek z dobrodziejstwem inwentarza i spłacił niektóre długi spadkowe, a nie wiedział i przy dołożeniu należytej staranności nie mógł się dowiedzieć o istnieniu innych długów spadkowych, ponosi odpowiedzialność za niespłacone długi spadkowe tylko do wysokości różnicy między wartością stanu czynnego spadku a wartością świadczeń spełnionych na zaspokojenie długów spadkowych, które spłacił (§1). Spadkobierca, który przyjął spadek z dobrodziejstwem inwentarza i spłacając niektóre długi spadkowe, wiedział lub przy dołożeniu należytej staranności mógł się dowiedzieć o istnieniu innych długów spadkowych, ponosi odpowiedzialność za te długi ponad wartość stanu czynnego spadku, jednakże tylko do takiej wysokości, w jakiej byłby obowiązany je zaspokoić, gdyby spłacał należycie wszystkie długi spadkowe. Nie dotyczy to spadkobiercy niemającego pełnej zdolności do czynności prawnych oraz spadkobiercy, co do którego istnieje podstawa do jego ubezwłasnowolnienia (§2). Z przepisów tych nie wynikają inne skutki sporządzenia spisu inwentarza, w szczególności skutki prezentowane przez stronę powodową. W przypadku podania do spisu inwentarza długów nieistniejących pozwana nie mogłaby uwolnić się od odpowiedzialności względem wierzycieli spadkowych w zakresie podanej sumy długów nieistniejących, oczywiście przy założeniu, że nabyła ona spadek z dobrodziejstwem inwentarza. Pozwana nabyła spadek wprost, zaś powodowie wszczęli procedurę spisu inwentarza, aby ustalić w trybie pozaprosesowym wartość masy spadkowej po zmarłym ojcu. Nie podanie w spisie inwentarza długów istniejących w chwili sporządzenia tego spisu, w szczególności długów pokrytych przez pozwaną, nie powoduje utraty możliwości powoływania się na pokrycie tych długów względem powodów czy innych wierzycieli. Co więcej, powodowie nie są wierzycielami spadkodawcy, a wierzycielami spadkobiercy w związku z przysługującym im roszczeniem o zachówek. Żaden przepis prawa nie wskazuje na skutek sporządzenia spisu inwentarza, na jaki powołują się powodowie. Nadto należy dodać, że powodowie w chwili sporządzania protokołu spisu inwentarza mieli wiedzę o tym, że pozwana jako spadkobierca W. D. postawiła mu nagrobek i w całości pokryła koszty w tym zakresie, nadto pozwana w piśmie do komornika w sprawie i spis inwentarza wskazała, że pokryła koszty nagrobka zmarłego, przy czym nie znalazło to odzwierciedlenia w spisie inwentarza. Zatem obecne kwestionowanie możliwości przedstawienia tych kosztów do rozliczenia w sprawie o zachówek nie znajduje uzasadnienia. Zdaniem sądu koszt pogrzebu, w tym koszt postawienia nagrobka jako dług spadkowy podlega rozliczeniu przy ustalaniu masy spadkowej w sprawie o zachówek niezależnie od tego, czy został sporządzony spis inwentarza oraz czy w tym spisie taki dług został wskazany. Tym samym sąd uznał, że istnieje podstawa do odjęcia od wartości masy spadkowej w kwocie 35.250 zł kwoty 10.914 zł z tytułu kosztów pogrzebu. Na kwotę tą składa się kwota pojedynczego nagrobka w kwocie 10.500 zł, a także koszt wykonania zdjęcia na nagrobek w kwocie 204 zł oraz kwota 210 zł za ławkę ze skrzynką i oparciem, postawioną obok grobu, jak element pomagający w prawidłowej opiece nad grobem i oddawaniem czci osobie zmarłej.

Wobec złożonego zarzutu sprzeczności stanowiska prezentowanego przez pozwaną z zasadami współżycia społecznego sąd obowiązany był przeanalizować także to, czy pomniejszenie masy spadkowej o koszt nagrobka wystawionego W. D. przez pozwaną stanowi naruszenie tych zasad (art.5 k.c.). Powodowie pierwotnie wskazywali, że pozwana została uposażona z polisy ubezpieczeniowej W. D. i uzyskała z tego tytułu środki pieniężne, z których powinna w pierwszej kolejności pokryć koszt postawienia nagrobka, bez odliczania tych kosztów masy spadku ustalonej dla potrzeb ustalania zachowku. Następnie na rozprawie w dniu 13 października 2015r. pełnomocnik pozwanej wskazał, że nie było żadnej polisy tego rodzaju na W. D., a G. D. po śmierci męża otrzymała kwotę ok. 20.000 zł tytułem świadczenia z powodu śmierci męża, na podstawie własnej umowy ubezpieczenia grupowego, w ramach którego była ubezpieczona jako pracownik w zakładzie pracy. Powodowie nie zakwestionowali tej okoliczności i nie wniesli o dalsze postępowanie dowodowe w tym zakresie. Zatem kwota ta została uzyskana przez pozwaną z własnego ubezpieczenia i stanowiła wypłatę świadczenia dla niej z tytułu śmierci męża. Sami powodowie zeznawali, że pozwana deklarowała względem powodów, że z tych pieniędzy pokryje koszt nagrobka, ale należy dodać, że ta deklaracja była składana,

zanim powodowie wystąpili do pozwanej z żądaniem zapłaty zachowku. Gdy już o to wniesli, pozwana miała prawo do zmiany stanowiska w sprawie. Pozwana pokryła zresztą koszt nagrobka właśnie z wypłaconego jej świadczenia, co nie zmienia faktu, że były to jej własne pieniądze, nie zaś część masy spadkowej. Gdyby powodowie nie wystąpili przeciwko niej o zapłatę zachowku, pozwana nie żądałaby od powodów zwrotu części pokrytych kosztów nagrobka, albowiem jako spadkobierca W. D. koszty te zasadnie poniosła. Ponieważ jednak powodowie wystąpili przeciwko niej z roszczeniem o zachówek, możliwość odliczenia pokrytego przez pozwaną długu spadkowego w postaci kosztów nagrobka stanowi realizację jej prawa i nie jest sprzeczne z żadną z zasad współżycia społecznego, w szczególności zasadą słuszności, sprawiedliwości i etycznego i uczciwego zachowania. Nie zmienia tej oceny fakt, iż to pozwana samodzielnie zdecydowała jaki pomnik i jakiej wartości postawić na grobie męża, bez wyraźnej zgody powodów. Powodowie wstępnie uzgadniali z pozwaną fakt postawienia nagrobka, ta już wtedy deklarowała, że ona zapłaci za ten nagrobek i wówczas powodowie nie sprzeciwiali się temu. Rozbieżne były typy obu stron co do wyglądu nagrobka, nie było natomiast w ogóle mowy o kosztach jego postawienia, np. o sumie maksymalnej. Po tych wstępnych ustaleniach powodowie wystąpili do pozwanej (jeszcze przedsądowo) o wypłacenie im należnego zachowku i wówczas stosunki stron uległy istotnemu oziębieniu, wręcz stracili wzajemny kontakt. Pozwana w tej sytuacji sama podjęła decyzję o rodzaju nagrobka na grobie męża i sama podjęła wszystkie działania w tym zakresie. Była zresztą do tego zobowiązana jako spadkobierca W. D.. Nawet jeśli powodowie nie wiedzieli o rychłym ustawieniu nagrobka na grobie ojca, to nie sposób wywodzić z tego faktu sprzeczności działań pozwanej odliczającej koszt nagrobka od wartości masy spadkowej z zasadami współżycia społecznego. Zresztą powódka E. D. była obecna podczas ustawiania nagrobka na grobie ojca, bowiem tego dnia przyszła na cmentarz. Widziała pozwaną i nie zwróciła jej nawet uwagi w zakresie tego nagrobka. Podobnie powód po uzyskaniu wiedzy o postawieniu nagrobka na grobie ojca nie kontaktował się z pozwaną i nie wnosił pretensji w tym zakresie. Wnioskować z tego należy, że powodowie aprobowali stan faktyczny, jaki powstał i nie wnosili do niego zastrzeżeń, do momentu, gdy pozwana nie wniosła o potraktowanie kosztu nagrobka jako długu spadkowego podlegającego rozliczeniu w sprawie o zachówek. Tego rodzaju zachowanie pozwanej nie może być traktowane jako naruszające zasady współżycia społecznego. Istotne bowiem jest, że pozwana jako wyłączny spadkobierca W. D. pokryła koszty pogrzebu w zakresie postawienia nagrobka, niezależnie od wiedzy i woli dzieci zmarłego, a ponieważ koszty te nie wykraczają poza przeciętne koszty pogrzebu przyjęte w środowisku stron, brak podstaw do odmowy pozwanej dokonania rozliczenia tych kosztów w obecnym procesie.

Sąd nie znalazł również podstaw do uwzględnienia zarzutu sprzeczności roszczenia powodów z zasadami współżycia społecznego, podniesionego przez pełnomocnika pozwanej na rozprawie w dniu 13 października 2015r. Strona pozwana nie wskazała zresztą, jaką to zasadę współżycia społecznego roszczenie powodów miałyby naruszać, a ogóle podniesienie tego zarzutu nie może odnieść spodziewanego skutku. Powodom jako osobom, które byłyby powołane do spadku z ustawy, służy roszczenie o zachówek, a tym samym, prawo dochodzenia go przed sądem, ze wszystkimi prawami i obowiązkami wynikającymi z zasad procesu, zatem korzystanie przez stronę powodową z praw procesowych, w tym podnoszenie szeregu zastrzeżeń co do stanowiska strony przeciwnej, nie może być ocenione jako naruszające zasady współżycia społecznego.

Mając powyższe na uwadze sąd uznał, że ustalenie zachowku powinno nastąpić w następujący sposób: 35.250 zł (wartość spadku) minus 10.914 zł (dług spadkowy) = $24.336 \div 3$ (1/3 to udziały spadkowe powodów) = $8.112 \text{ zł} \times 1/2 = 4.056 \text{ zł}$ (w stosunku do każdego z powodów). Zatem na rzecz każdego z powodów przypadka kwota 4056 zł tytułem zachowku po W. D.. Należy podkreślić, że jest to sposób zbieżny ze sposobem obliczenia wartości zachowku przez stronę pozwaną, przy czym odmienny wynik otrzymany przez pozwaną (3556 zł k.32) wynika z przyjęcia błędnej wartości masy spadkowej na kwotę 32.250 zł , zamiast 35.250 zł . Nie sposób podzielić zarzutu powodów, że obliczony w ten sposób zachówek przerzuca w całości na powodów koszt postanowienia zmarłemu nagrobka, albowiem koszt nagrobka odliczany jest od wartości stanu czynnego spadku, a następnie obliczany jest udział powodów, zatem w równym stopniu przy takim założeniu obciążona tym kosztem jest również G. D. - także spadkobierca ustawowy w udziale do 1/3 części. Mając powyższe na uwadze sąd zasądził od pozwanej na rzecz każdego z powodów kwotę 4.056 zł (pkt I i II wyroku) i oddalił żądanie pozwu w pozostałym zakresie.

O odsetkach orzeczono na podstawie art.481 k.p.c. Roszczenie o zachówek staje się wymagalne według ogólnych reguł wskazanych w art. 455 k.c. Natura prawna długu z tytułu zachowku nie różni się zasadniczo od innych długów spadkowych, o jakich mowa w art. 922 § 3 k.c., z tym jedynie, że w sposób odmienny ustawodawca ukształtował zakres odpowiedzialności, co wynika z treści przepisu art. 1000 § 2 k.c. W tej sytuacji wymagalność tego długu wynika z zasad ogólnych, zawartych w art. 455 k.c. (por. wyrok Sądu Apelacyjnego w Łodzi z dnia 27 lutego 2013r. w sprawie). Powodowie dochodzili odsetek ustawowych od kwoty głównej od dnia 14 marca 2015r. Pismem z dnia 2 marca 2015r. pełnomocnik powodów wezwał pozwaną do zapłaty kwoty dochodzonej pozwem - w terminie do 13 marca 2015r. Strona pozwana nie podniosła, aby pisma tego nie otrzymała przed tą datą. W dniu 15 marca 2015r pełnomocnik pozwanej wystosowała odpowiedź na to wezwanie, kwestionujące roszczenie powodów o zachówek w jakimkolwiek zakresie. Dopiero w kolejnym piśmie z dnia 22 maja 2015r. (k.41) pozwana zaproponowała, że zapłaci każdemu z powodów kwotę po 3556 zł, jednakże ostatecznie tego nie uczyniła, choć była to bezsporna kwota należności, którą należało zapłacić, aby uchronić się przed wytoczeniem powództwa w tym zakresie. Wobec powyższego zasadne jest naliczanie odsetek ustawowych od kwoty głównej od dnia 14 marca 2015r. jako dnia, w którym pozwana znalazła się w opóźnieniu ze spełnieniem świadczenia.

O kosztach procesu orzeczono na podstawie art.100 k.p.c. Każdy z powodów poniósł następujące koszty procesu: 294 zł tytułem opłaty od pozwu w zakresie powództwa każdego z powodów), kwota 600 zł tytułem wynagrodzenia pełnomocnika zawodowego (na podstawie §6 pkt 3 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności adwokacie oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej z urzędu – Dz. U. z 2002 Nr 163, poz. 1348), 17 zł tytułem opłaty skarbowej od pełnomocnictwa, łącznie 911 zł. Po stronie powodów występowało współuczestnictwo formalne. Pozwana poniosła koszty procesu w kwocie 617 zł, w tym 600 zł tytułem wynagrodzenia pełnomocnika zawodowego oraz 17 zł tytułem opłaty skarbowej od pełnomocnictwa. Ponieważ powództwo okazało się zasadne w 69 %, każdemu z powodów w takim zakresie należy się od pozwanej zwrot poniesionych kosztów procesu. Wartość 69% kosztów procesu poniesionych przez każdego z powoda to kwota 628,59 zł, natomiast wartość 31% kosztów procesu powstałych po stronie pozwanej w stosunku do każdego z powodów to kwota 95,63 zł (przy założeniu, że kwotę 617 zł dzielimy na dwa $[617:2 = 308,50]$ zgodnie z treścią art.105 §1 kpc) z uwagi na to, że po stronie powodowej występowało dwóch powodów jako współuczestników formalnych. Różnica między kwotą 628,59 i 95,63 zł to kwota 532,96 zł i taką kwotę należało zasądzić od pozwanej na rzecz każdego z powodów (pkt III i IV wyroku). W ocenie Sądu nie zachodziła tutaj podstawa do zastosowania przepisu art.102 k.p.c., zgodnie z którym w wypadkach szczególnie uzasadnionych sąd może zasądzić od strony przegrywającej tylko część kosztów albo nie obciążać jej w ogóle kosztami. W przedmiotowej sprawie nie wystąpiła sytuacja wyjątkowa, która uzasadniałaby odstąpienie od obciążania pozwanej kosztami procesu poniesionymi przez stronę powodową. Powodowie próbowali załatwić sprawę należnego zachowku pozasądowo. Pozwana nie wypłaciła im bezspornej części świadczenia, pomimo deklaracji, że może to uczynić, co skutkowało skierowaniem sprawy na drogę postępowania sądowego. Od dnia zakończenia sprawy o stwierdzenie nabycia spadku po W. D. pozwana powinna liczyć się z możliwością wystąpienia powodów z roszczeniem o zachówek, a tym samym poczynić pewne oszczędności w swym majątku w celu zaspokojenia tego roszczenia. Nie było także podstaw do zastosowania przepisu art.101 kpc , zgodnie z którym zwrot kosztów należy się pozwanemu pomimo uwzględnienia powództwa, jeżeli nie dał powodu do wytoczenia sprawy i uznał przy pierwszej czynności procesowej żądanie pozwu. Pozwana wbrew prezentowanym twierdzeniom dała powodom podstawy do wytoczenia powództwa, albowiem pomimo częściowego uznania swego obowiązku zapłaty zachowku (w kwocie 3556 zł) nie wypłaciła tej kwoty powodom przed wniesieniem sprawy do sądu. Nadto nie sposób uznać, że pozwana uznała powództwo choćby w części przy pierwszej czynności procesowej, albowiem w sprzecznie od nakazu zapłaty wniosła o oddalenie powództwa w całości, wskazując wprost, że żądanie jest niezasadne.

Tym samym zdaniem sądu należało zastosować art.100 k.p.c. i rozłożyć koszty procesu stosunkowo do części uwzględnionego żądania.

SSR M. D.

ZARZĄDZENIE

1. Odnotować
2. Odpis wyroku z uzasadnieniem doręczyć: pełnomocnikowi powodów oraz pełnomocnikowi pozwanej.
3. Przedłożyć z apelacją lub za 21 dni.

G., dnia 9 listopada 2015r. SSR M. D.